

Mer knark och fler knarkare i Sverige

Faktums två första program, höstsäsongen 2006, handlade om svensk drogpolitik. Här hittar du bakgrundsfaktan till Faktums reportage.

Trots att Sveriges riksdag redan 1978 uttalade målet om ett narkotikafritt samhälle, tyder mycket på att det idag finns mer knark och fler som tar knark än någonsin tidigare.

I september kom FN-rapporten som hyllade den svenska narkotikapolitiken, "Sweden's successful drug policy: a review of the evidence". Rapporten hävdar att användandet av narkotika ökar i hela världen, men att Sverige är ett anmärkningsvärt undantag. Här har tvärtom knarkandet minskat, enligt FN, och Sverige och den svenska visionen om ett narkotikafritt samhälle hyllas av FN som en förebild. Det är också en slutsats som passar väl in i FN:s egen vision om ett narkotikafritt samhälle, en linje som emellertid är ifrågasatt eftersom nolltoleransen enligt många experter kan leda till negativa konsekvenser för de som är narkotikaberoende.

Så hur ligger det egentligen till med det svenska knarkandet? Hur lyckad har nolltoleransen varit? Och är visionen om ett narkotikafritt samhälle verkligen något mer än just en dröm?

Faktum har rest i drog-Sverige, träffat unga knarkare och grävt i statistiken för att försöka ge ett svar. Bilden som framträder är något helt annat än vad FN-rapporten förmedlar. Narkotikan är billigare än någonsin, det finns mer narkotika och en hel del tyder på att det - tvärtom vad FN-rapporten hävdar - finns fler knarkare än tidigare. Det visar Faktums undersökning. Vi redogör här för de fakta vi stödjer oss på, eftersom mycket av bakgrunden av utrymmesskäl inte kan redovisas i programmet.

Hur många narkomaner det idag finns i Sverige är det naturligtvis ingen som vet. FN-rapporten stödjer sig på uppgifter från några svenska myndigheter, och det handlar framförallt om enkätundersökningar med värnpliktiga och skolungdomar, olika uppskattningar och antalet registrerade överdoser. Det är statistik som ifrågasätts av till exempel Ted Goldberg, docent på socialhögskolan i Stockholm.

— Statistiken visar på att antalet tunga missbrukare ökade under 90-talet, och idag ligger vi kvar på en plåtå. Att vissa säger att antalet ökade från 26 000 till 28 000, för att sedan nu vara på väg nedåt, senast 26 000, det stämmer inte, säger Ted Goldberg.

— Antalet ligger på en konstant hög nivå, med vissa marginella upp och nergångar. Det handlar om skattningar. Alla data, när det gäller det här området, är skakig. Allt är möjligt. Det finns stora brister i statistiken.

Antalet tunga missbrukare är det samma, och enligt CAN:s (Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning) enkäter bland värnpliktiga och skolungdomar minskar användandet något bland de unga. Men vad gör 25 åringarna idag? Ingen vet, konstaterar han.

Mot FN:s statistik på att narkotikaanvändandet skulle ha minskat kan man dessutom ställa uppgifter som visar på motsatsen: det låga priset på narkotika - vilket tyder på en god tillgång - och de stora beslag av narkotika som tullen gör, och som utgör toppen på ett isberg. Faktum är att företrädare för både tullen och polisen ger en helt annan bild än FN-rapporten.

— Ingenting tyder på att narkotikaanvändandet har minskat, säger Thord Modin, kriminalkommissarie och sektionschef på rikskriminalens underrättelsetjänst.

— Mycket tyder på att bruket av narkotika sprider sig bland ungdomsgången. Framförallt när det gäller kokain och rökheroin. Sammantaget så pekar fakta på risken för fler brukare och yngre brukare, det kan man inte förneka, säger han till Faktum.

Så vad säger du om påståendet om att antalet narkotikaanvändare minskar?

— Det kan man inte säga, vi närmar oss inte ett narkotikafritt samhälle.

Tror du att det i själva verket är fler som knarkar idag än tidigare?

— Det kan stämma, även om ökningen inte är så kraftig.

Inte heller Lasse Bjurling, kriminalinspektör rikskriminalpolisen, känner igen bilden av att det skulle finnas färre knarkare idag:

— Nej, inga tecken tyder på det.

— Det är inga dramatiska förändringar, men priserna pekar på risken för nyrekrytering. Det finns en stor oro att priset kommer att sjunka ytterligare, när de stora skördarna av opium i Afghanistan når Sverige. Det riskerar att leda till ytterligare nyrekrytering av opium- och heroinanvändare.

Det senaste året har mängden knark som fastnat i tullen varit rekordstort. Aldrig förr har så mycket opium upptäckts på väg in i Sverige, och mängden heroin som beslagtagit är det största sedan 1998. Men det som tullen tar i beslag utgör i regel knappt 10 procent av det som kommer in i landet. Jonas Karlsson, sakkunnig på tullens avdelning för brottsbekämpning, hävdar bestämt att narkotikan är billigare och att det finns mer än någonsin i Sverige idag.

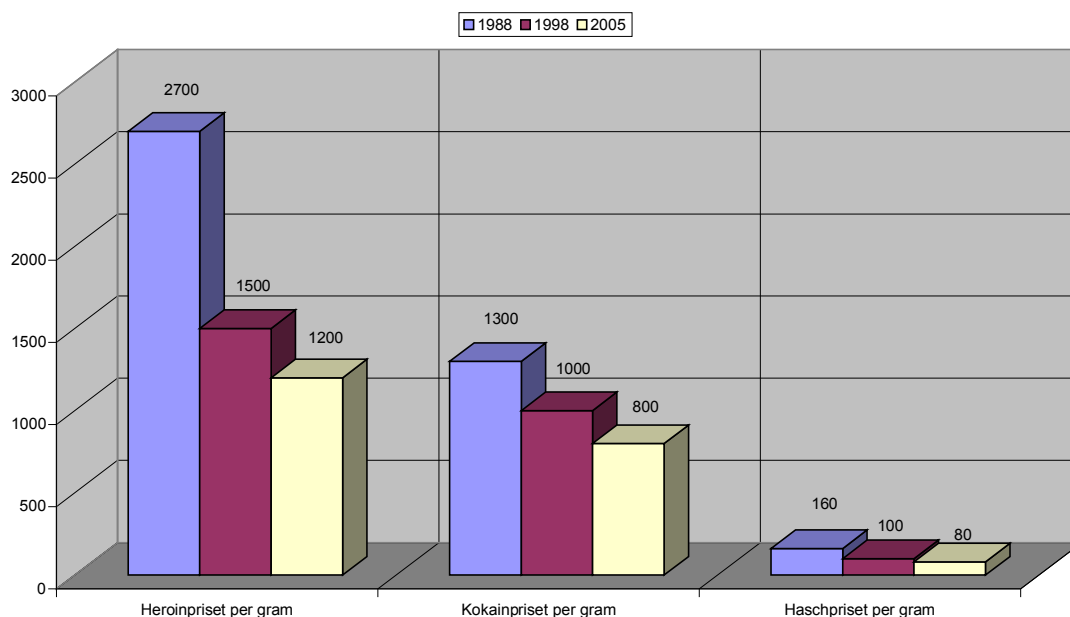
- Vi kan klart konstatera att vi beslag tagit mer 2006, än 2004 och 2005.

Följande är den statistik som Faktums undersökning bygger på. Jämför gärna med den som presenteras i FN-rapporten.

Enligt Sveriges nationella narkotikasamordnare, Mobilisering Mot Narkotika, finns det ett klart samband mellan tillgång och efterfrågan. Ju lättare det är att få tag på narkotika och ju lägre priserna är desto större efterfrågan. Och tittar man på de senaste prisuppgifterna från CAN, Centralförbundet för narkotika och alkoholupplysning, och jämför över tid tyder priserna på att efterfrågan är större nu än någonsin.

Knarkpriset i kronor, enligt konsumentprisindex, KPI

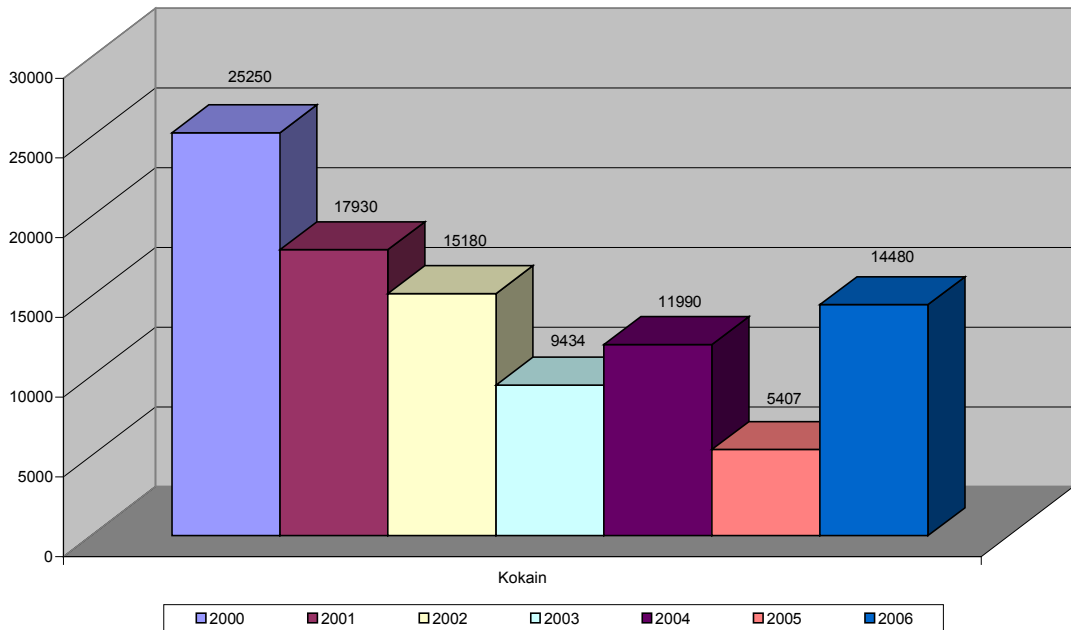
Källa: CAN, Central förbundet för alkohol- och narkotikaupplysning

Under våren 2006 konstaterade CAN, att få uppgifter tydde på någon minskning av narkotika i Sverige. Läget var i stort sätt oförändrat förutom när det gällde kokain och amfetamin. Både användandet och tillgången ökade i Sverige under vintern 2005 /2006 enligt rapportörer och länspolismyndigheter från norr till söder.

Kokainbeslag av tullen i antal gram januari - juni

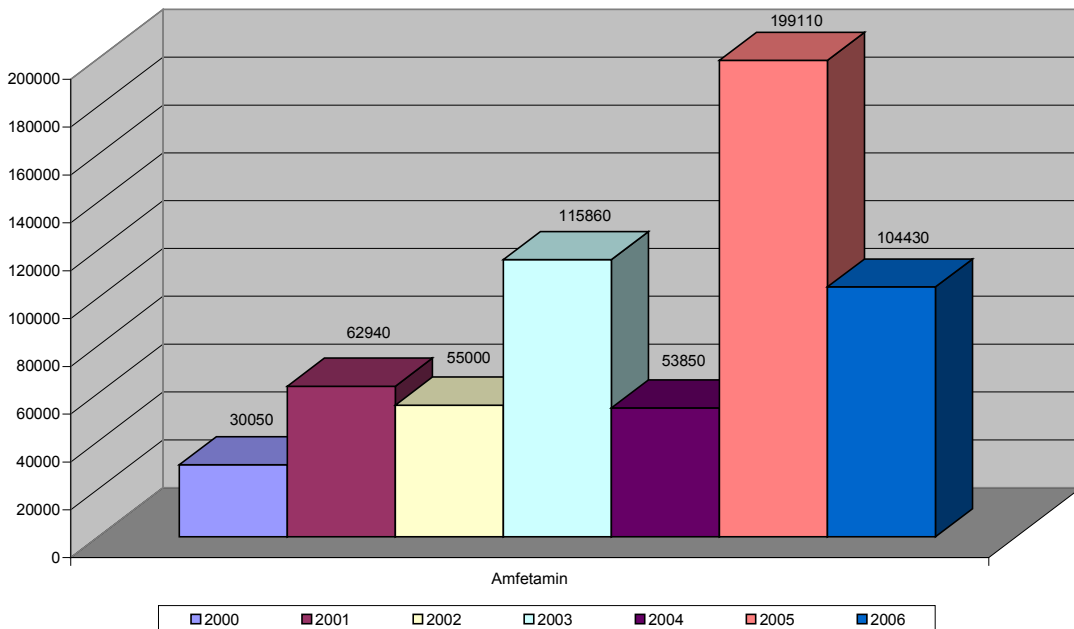
Källa: Tullverket

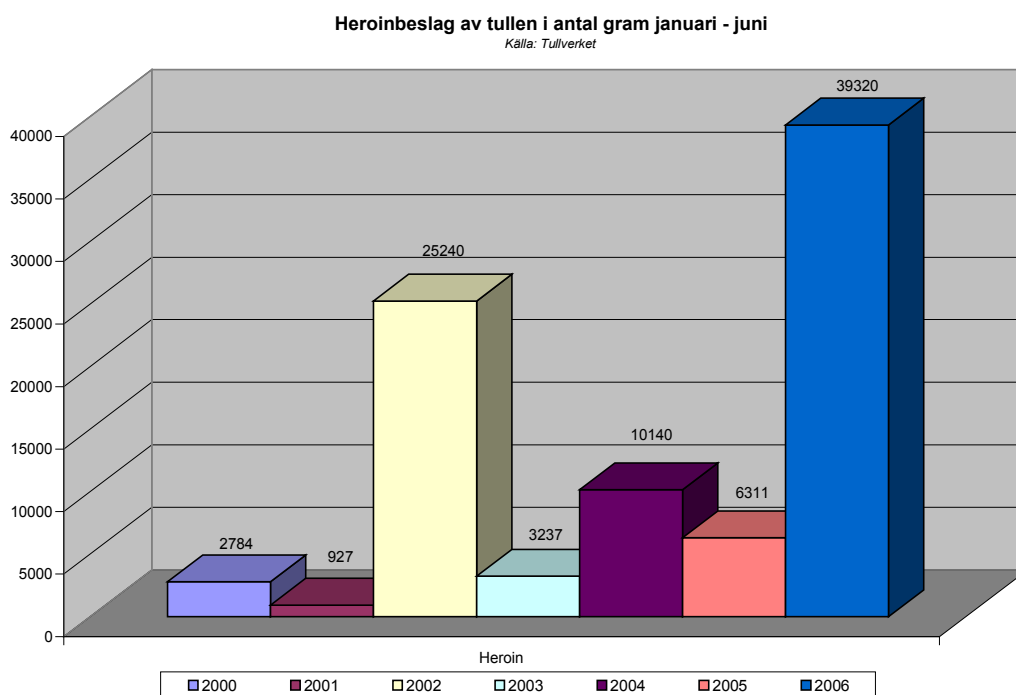
Tittar man på tullens senaste beslagstatistik, visar det sig också att årets kokainbeslag är det största på fyra år, och att amfetaminbeslagen i år, bortsett från rekordnoteringen 2005, var den näst högsta under hela 2000-talet.

Amfetaminbeslag av tullen i antal gram januari - juni

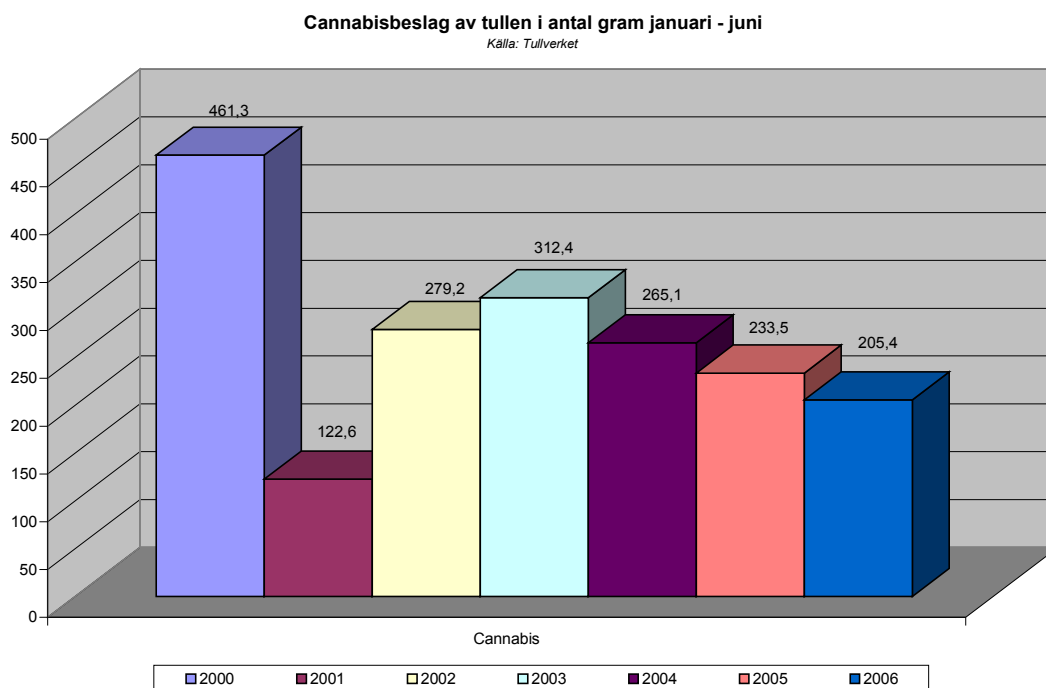
Källa: Tullverket

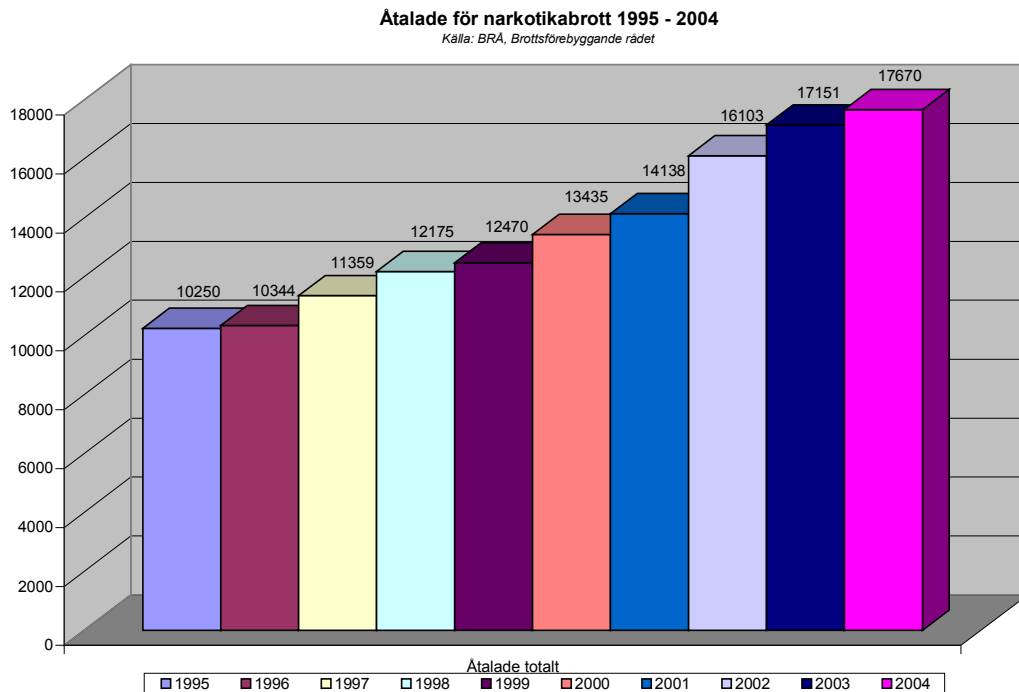
Dessutom ökade beslagen jämfört med 2005 dramatiskt, när det gäller heroin.

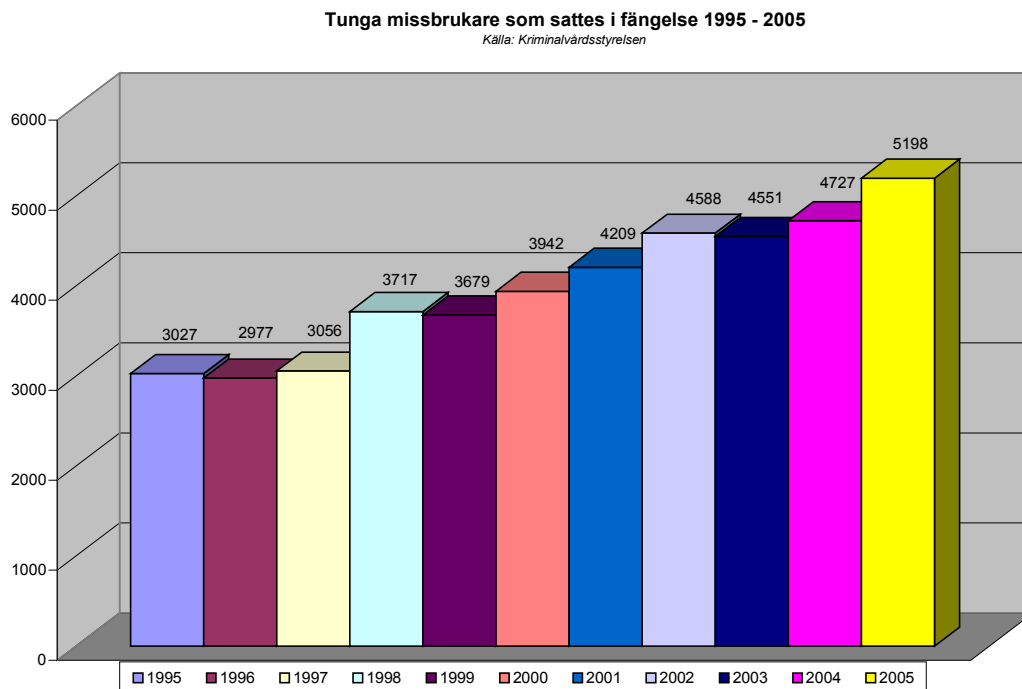
Beslagen av cannabis minskade däremot något för tredje året i rad.

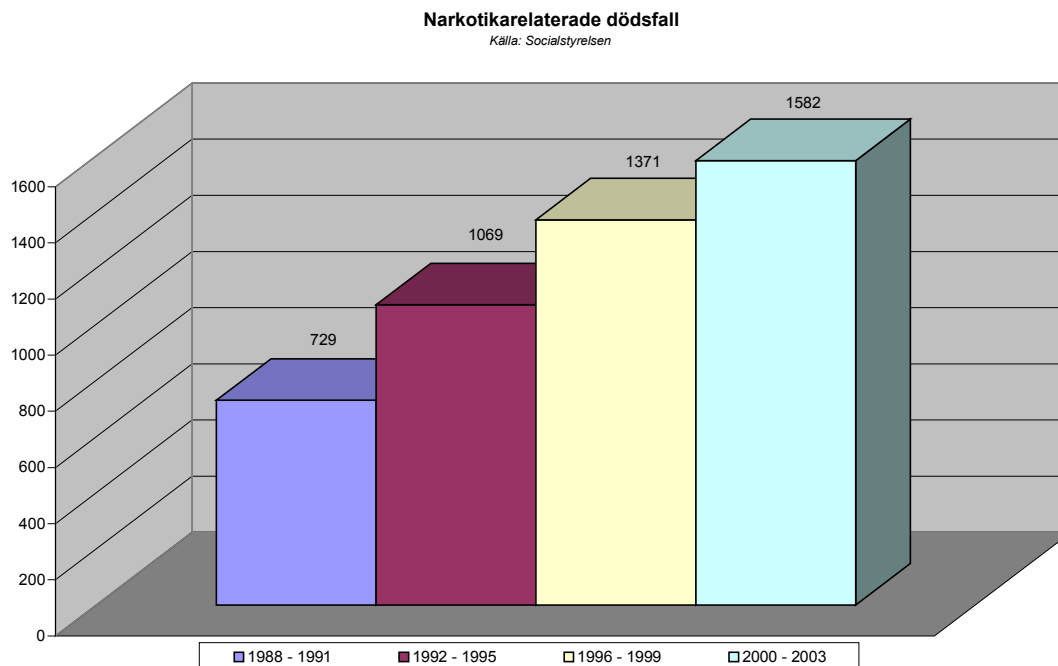
I takt med Sveriges nolltolerans har också åtalen för narkotikabrott ökat de senaste tio åren.

Fler tunga missbrukare än någonsin sattes också i fängelse förra året.

Samtidigt med Sveriges hårda narkotikapolitik har också antalet människor i Sverige som dött en narkotikarelaterad död ökat stadigt över tid.

Enligt Mobilisering Mot Narkotika fungerar narkotikamarknaden alltså så, att ju lättare det är att få tag på narkotika, och ju lägre priserna är, desto större är efterfrågan. Ju mer och billigare knark desto fler människor knarkar, och några människor knarkar mer.

Priset på knark är alltså lägre än någonsin tidigare. Vilket i sin tur borde betyda att tillgängligheten är större än någonsin. Frågan blir då: vem är det som knarkar?

Enligt Mobilisering Mot Narkotika tyder visserligen mycket på att det finns mer knark än någonsin och att fler människor än någonsin knarkar, men att det ändå inte är så. Motiveringen är helt enkelt att CAN:s enkäter bland skolor och värnpliktiga säger att knarkandet minskar. Men vart allt knarket tar vägen, det har Mobilisering Mot Narkotika inget svar på. Det är helt enkelt en gåta, säger man. Faktums förslag på svar till gåtan, att fler människor än någonsin idag använder narkotika, det tror man inte på. Vad tror du är svaret på gåtan?